

РІДДЕР І ПРЕС-ПАП'Є

Оповідання

Щоб побачити Чарлза Ріддера, мені довелося їхати поїздом через усю Бельгію. Зважаючи на розміри країни, це наче доїхати з центру міста до більш-менш віддаленої околиці. Мадам Анна і я сіли на швидкий від Амбереса об однадцяті ранку і ще до полуночі, ледве встигнувши розговоритися, ми вже стояли на пероні Бланкена, містечка серед непривітної рівнини, біля французького кордону.

— Далі пішки, — мовила мадам Анна.

І ми рушили рівним полем, згадуючи, як у її бібліотеці я навгда узяв книгу Ріддера і прочитав її одним духом.

— І потім не хотіли читати нічого, крім Ріддера?

Таки правда. Цілий місяць я читав його твори. Вони були поза часом, події відбувалися в країні без назви й кордонів, де можна попасті не тільки на веселій flamandській ярмарок, але й на іспанські нічні гуляння чи на баварське пивне свято. У цих творах з'являлися гладкі чоловіки, шахраї та ненажери, що на прогулянках валили дівчат і влаштовували незвичайні поєдинки, в яких сила брала гору над спритністю. Творам бракувало вишуканості, зате вони були барвисті, палкі, сороміцькі, мали силу хліборобського кулака, що розбиває на порох грудку сухої глини.

Побачивши моє захоплення, мадам Анна призналася, що Ріддер — її хрещений батько, тож ми домовились про візит і зараз простували до його сільського будинку через великий луг. Неподалік я побачив шмат збуреного моря свинцевого кольору, і мені віддалося, наче це краєвид моєї країни. Дивна то була кар-

тина: дюни, трава, занесена піском, і наполегливість, з якою хвилі змивали цей сухий берег.

Звернувшись стежкою, ми побачили звичайний будинок, як у будь-якого місцевого селянина, зведеній у глибині двору, що був огорожений муром.

Минувши курник, що водночас працював і за собачник, ми підійшли до дверей.

— Я його не бачила як мінімум десять років, — повідомила мадам Анна. — Він живе відлюдьком.

Нас зустріла стара жінка, економка чи ключниця.

— Хазайн чекає на вас.

Ріддер сидів у кабінеті в кріслі, загорнувши ноги у плюшеву ковдру, і при нашій появлі, здається, навіть не ворухнувся. Проте, судячи з його крісла та черевиків, я зробив висновок, що він напрочуд сильний, і аж тоді збагнув, що між ним і його творами немає жодної дистанції, що цей старий здоров'я, червонолицій, сивий, з жовтими прокуреними вусами, був взірцем, хоч і підтоптаним, від якого пішов цілий ряд велетнів.

Мадам Анна пояснила, що я її друг, приїхав з Південної Америки і хотів познайомитися з ним. Ріддер запросив мене сісти навпроти нього. Тим часом хрещениця розповідала про рідню, про те, що сталося за стільки років, поки вони не бачились. Ріддер знудьковано слухав її, не озивався й словом, тільки розглядав свої величезні руки, дублені та рябі. Лише час від часу він зводив блакитні очі, щоб з-під сивуватих брів окинути мене швидким поглядом, який тієї миті набував надзвичайної гостроти. Потім він знову поринав у байдужість, млявість.

Економка принесла пляшку вина і дві склянки й відвід для господаря. Наши тости не знаходили у Ріддера ніякого відгуку; не торкнувшись відвару, він тепер бавився своїм великим пальцем. Мадам Анна усе говорила, і Ріддер не виявляв бажання принаймні дослухатись

Хуліо РАМОН РІБЕЙРО — відомий перуанський письменник. Народився 1929 р. Його перу належать збірки оповідань, романи «Хроніка Сан-Габріеля» (1964), «Недільні божки» (1965). 1979 р. наш журнал познайомив українського читача з кількома оповіданнями латиноамериканського літератора.

У цьому номері ми представляємо ще одне оповідання прозаїка — «Ріддер і прес-пап'є», перекладене за збіркою «Слово німого», що вийшла у світ 1972 р.

НА ЗАКІНЧЕННЯ НОМЕРА

до тієї балаканини, що заповнювала ти-
шу та забезпечувала його від усіляких
ропитувань.

Скориставшись паузою, я зміг, нареш-
ті, вставити кілька слів.

— Я прочитав усі ваші книжки, сень-
йоре Ріддер, і, повірте, високо їх ціную.
Вважаю, ви — видатний письменник. Я
не перебільшу — видатний письмен-
ник.

Далекий від того, щоб подякувати, Рід-
дер знову втунівся в мене блакитними
очима, цього разу в справжньому заці-
пенінні, а потім непевно вказав рукою на
бібліотеку, що займала всю стіну, від
шлодги до стелі. Його порух я зрозумів
як відповідь: «Стільки створено».

— Але скажіть мені, пане Ріддер, —
наполягав я, — у якому світі живуть ва-
ши персонажі? У який час, у якому міс-
ці?

— Час? Місце? — спітав він і собі;
тоді, обернувшись до мадам Анни, спі-
тав про якусь, напевно, їм відому соба-
ку.

Мадам Анна розповіла, що собака
здохла кілька років тому, і по Ріддеру
було видно, що він знаходить неабияку
наслоду в цій оповіді, бо наважився
скуштувати свій відвар та закурити сига-
рету.

А економка вже прикотила столик на
коліщатах, пропонуючи посідати тут, у
кімнаті, щоб хазяїну не вставати.

Сіданок був обтяжливо нудний. Ма-
дам Анна вичерпала свої новини і не
знала, про що вести мову. Ріддер розту-
ляв рота тільки для того, щоб ковтати
Іжу з ненаситністю, яка мене шокувала.
Я розмірковував про те, як жорстоко
життя руйнує найпрекрасніші уявлення,
що ми про цього створюємо. Ріддер во-
лодіє лише статуорою своїх персонажів,
та не має ні їхнього голосу, ні їхньої ба-
дьорості. Він, зараз я це збагнув, порож-
ниста статуя.

Аж за десертом, випивши півсклянки
вина, він розохотився побалакати й роз-
повів мисливську пригоду, щоправда,
заплутану та незрозумілу, бо дія в ній
перескакувала із Старої Кастелі на до-
лини Фландрії, а герой був то Філіп II, то
сам Ріддер.

Потім подали каву, і стало зовсім
тоскно. Я крадькома позирав на мадам
Анну, майже благаючи її, аби вона знай-
шла привід піти звідси. Та й Ріддер,

розморений Іжею, куняв у кріслі, не зва-
жаючи на нас.

Я знічев'я підвівся, запалив сигарету
і пройшов кілька кроків по кабінету.
Тільки зараз побачив його: кубічної
форми, синє, прозоре, з гранчастими кра-
ями, воно стояло на Ріддеровому столі,
за бронзову чорнильницю. Це прес-
пап'є — точнісінько як те, що було в ме-
не з дитинства впродовж двадцяти років,
його довершена копія. Воно перейшло від
діда, який привіз його з Європи напри-
кінці століття, батькові й мені дісталося
у спадок разом із книгами та паперами.
У Лімі я ніяк не міг знайти таке саме.
Воно було важке, та водночас прозоре,
справді зручне. Якось уночі на Мірафло-
рес мене розбудило котяче весілля на да-
ху. Вийшовши в сад, я крикнув на котів,
спробував їх налякати. Та вони не вга-
вали, тож я повернувся до кімнати, по-
шукав, чим би в них кинути, і перше, що
попало на очі, було прес-пап'є. Схопивши
його, я знову вийшов у сад і штурнув у
бік бугенвілії, де няячали коти.

Наступного ранку я найперше під-
нявся на дах, щоб забрати прес-пап'є. Та
я марно його шукав. П'ядь за п'яддю
обнишпорив я дах, одну по одній розсо-
звував гілки бугенвілії — ніякого сліду.
Я його позбувся назавжди.

Проте зараз я знову бачу його, воно
сеє в цьому затіненому бельгійському ін-
тер'єрі. Я підійшов і взяв прес-пап'є, зва-
жив у руках, оглянув грані, подивився на
світло, побачив маленькі кульки повітря,
що застигли у склі. Коли я обернувся до
Ріддера, щоб спитати, то помітив: урвав-
ши пообідній сон, він нетерпляче спосте-
рігає за мною.

— Цікаво, — сказав я, показуючи
прес-пап'є. — Де ви його дістали?

Ріддер якусь хвилю гладив свій вели-
кий налець.

— Років десять тому я був у дворі,
— почав він. — Стояла ніч, було місяч-
но, світив чудовий весняний місяць. Чо-
мусь розкудкудалися кури. І я подум-
ав, чи не заліз до них сусідський пес.
Коли це раптом щось перелетіло через
мур і впало до моїх ніг. Я підняв той
предмет, то було прес-пап'є.

— Але як воно туди потрапило?

Ріддер засміявся:

— Його кинули ви.

З іспанської переклав
Михайло КРИШЕНЬ